

treerd met afbeeldingen uit een zeventiende-eeuwse editie van de *Generale legende der heylighen*. Dit is misleidend, daar het niet zeker is dat laatmiddeleeuwse gelovigen zich de heilige op dezelfde wijze voorstelden als de zeventiende-eeuwse illustrator.

De BiN-ploeg wenste met dit lexicon internationaal 'een nieuwe standaard' te zetten. Met haar integrale en interdisciplinaire benadering van het bedevaartfenomeen is zij in deze niet geringe opzet schitterend geslaagd. Deze publicatie strekt de (vroegere) afdeling volkskunde van het Meertens Instituut én uitgeverij Verloren tot eer.

A. K. L. Thijs

H. Beliën, M. van Hoogstraten, *De Nederlandse geschiedenis in een notendop* (Amsterdam: Prometheus, 1998, 120 blz., f16,90, ISBN 90 5333 614 1); G. van der Ham, *Geschiedenis van Afofer/and* (Perspectief I; Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds, 1998, 127 blz., f19,90, ISBN 90 5712 009 7).

Het wordt tijd, zo lijken uitgevers te denken, dat de Nederlandse bevolking het hiaat in haar collectieve geheugen dat ze sinds de jaren zestig heeft opgelopen, nu eens kort en krachtig opvult. Deze gedachte wordt in de inleiding van *De Nederlandse geschiedenis in een notendop* op twee manieren gevoed. Het boekje heeft als ondertitel: 'Wat elke Nederlander van de vaderlandse geschiedenis moet weten'. En in de inleiding wordt gememoreerd hoe dramatisch de onverwachte mondelinge overhoring van kamerleden door het *Historisch Nieuwblad* uitviel. Ook Gijs van der Ham constateert in zijn voorwoord dat 'menig inwoner van dit land, zo blijkt keer op keer, maar weinig afweet' van zijn geschiedenis.

De auteurs hebben dus hetzelfde doel, maar hun uitgangspunten verschillen. Van Herman Beliën en Monique van Hoogstraten moeten de oude feiten terug in onze herinnering, maar dan wel afgestoft, ontdaan van de negentiende-eeuwse context, herschikt en samen met nieuwe feiten vers opgediend. Van der Ham wil het karakteristieke van Nederlands verleden, de eigen weg die het land is gegaan, beschrijven.

De opzet van de overzichten is, gezien de doelstelling, uiteraard chronologisch. Van der Ham begint bij wijze van instap met het plakkaat van verlatinge, door hem het 'geboortebewijs' van de Nederlandse staat genoemd. Maar daarna begint ook bij hem de geschiedenis als het ijs gesmolten is. Beide overzichten eindigen halverwege de jaren negentig en verwijzen naar de Nederlandse identiteit binnen Europa. Daarover kan men gaan nadenken als men het boek uit heeft.

Nederlands verleden is in ruim honderd bladzijden tekst (Beliën 105, Van der Ham 103) samengevat. Die tekst wordt in kleine hapjes aangeboden (onder 44 respectievelijk 30 kopjes). Er is een beknopte literatuurlijst voor wie verder wil en een jaartallenoverzicht. Alleen Van der Ham heeft een index.

Wie binnen zo'n kort bestek een canon denkt aan te treffen, vergist zich. In beide boekjes komen dezelfde 76 namen voor, maar bij Beliën komen daar nog 114 en bij Van der Ham 42 eigen vermeldingen bij. In het jaartallenlijstje van Beliën staan 135, in dat van Van der Ham 158 feiten. Dit verschil komt doordat Beliën vrijwel alleen politieke feiten opneemt. Toch bevat de canon die hieruit zou kunnen worden opgemaakt — de jaartallen worden soms in verschillende bewoordingen vermeld — slechts 60 gebeurtenissen.

De constatering van het ontbreken van een canon gelieve men niet als kritiek op te vatten. Zoals uit de inleidingen verwacht mocht worden, biedt het verhaal van Beliën en Van Hoog-

straten meer klassieke feiten, terwijl Van der Ham een eigen verhaal wil vertellen. Beide overzichten zijn aangenaam leesbaar en zullen, elk op een eigen manier, voorzien in de behoefte van de onwetend geachte maar belangstellende lezer.

Het moet niet eenvoudig zijn geweest in ruim honderd bladzijden een overzicht te componeren dat bovendien alle terreinen — politiek, economie en cultuur — betreft. De auteurs hebben zich — heel verstandig — laten adviseren door gerenommeerde vakgenoten. Over de keuzes die de auteurs maakten en de verschillen die daardoor zijn ontstaan, geen kwaad woord.

De stijl is losjes en populair. Een paar voorbeelden. Bij Beliën is iemand er als de kippen bij, wordt teruggefloten, bijt in het stof, neemt de benen, weet drommels goed, heeft geen trek en pakt zijn bullen. Of iemand vindt het welletjes, speelt onder een(!) hoedje en aan het einde van het liedje springen de stoppen. Slordig is werkeloos in plaats van werkloos (3x). Bij Van der Ham zit het iemand niet lekker, laat men er geen gras over groeien, is iets een hele klus, begint het volk te morren en is Nederland ingedut.

Wie wat afgeleid raakt door dit taalgebruik, moet bedenken dat de beide overzichten niet bedoeld zullen zijn voor de lezer van de *BMGN*. Die zal misschien van de recensent willen weten of alles wel in orde is in de overzichten. Hij heeft wat gevonden. Beliën en Hoogstraten maken van Simon Stijl een predikant, dateren de oprichting van de ARP in 1879 en noemen de Spaanse griep als een van de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog. Van der Ham vermeldt bij de schoolkwestie niet dat deze (alleen) het lager onderwijs betrof en vergroot de omissie door daarbij te spreken van leraren. Van Houten was geen minister toen hij zijn kinderwetje indiende. De Vrijzinnig Democratische Bond heet bij Van der Ham de Vrije Democratische Bond. Gelukkig dat Van der Ham geen leerboek maar een leesboek heeft willen schrijven. Hij gebruikt namenlijk soms een iets afwijkende tijdrekening: de Guldensporenslag in 1304, en de vereniging van Nederland en België in 1814.

Herman Beliën en Monique van Hoogstraten zouden, als ze een volgende druk voorbereiden, het laatste aanbevolen overzichtsboek beter kunnen schrappen. Als iemand Verweys *Geschiedenis van Nederland* gaat lezen, is al hun werk voor niets geweest.

Ondanks deze kanttekeningen waartoe een recensent nu eenmaal is geroepen, zijn het twee handzame, nuttige boekjes. Nuttig voor wie? Mensen zonder enige voorkennis — aspirant-kamerleden, gezien de ondertitel van *De Nederlandse geschiedenis in een notendop*, of toch iemand met enige voorkennis? Dan is iemand als de beppe aan wie Van der Ham zijn boek opdraagt, de aangewezen persoon.

J. J. Huizinga

R. van den Brand, e. a., *Grenzen verlegd. Een bijdrage tot de geschiedenis van Groeningen, Holithees, Maashees, Overloon, Vierlingsbeek en Vortum-Mulle* (Vierlingsbeek: Stichting 'de oude schoenendoos', 1997, 544 blz., ISBN 90 804119 1 4).

Op 1 januari 1998 viel ook de gemeente Vierlingsbeek ten offer aan bestuurlijke schaalvergroting en hield op als zelfstandige gemeente te bestaan. Ter gelegenheid daarvan verscheen dit gedenkboek, dat de geschiedenis beschrijft van het zestal dorpen dat na 1942 deel uitmaakte van deze gemeente. De conclusie na lezing is dat het een zeer divers boek is geworden, waarbij het karakter, de stijl en de diepgang van de hoofdstukken zeer verschilt.

Het eerste deel beschrijft in ruim twintig bladzijden in vogelvlucht de geschiedenis van de Prehistorie tot aan de vroege Middeleeuwen van het gebied. Ron Stevens en Jan Thijsen geven